

שאינן ידועין — מטלטלין. שאין להם קול ואינו יודע עליהם. ולכן אם מכרה ונתנה — קיים.

ורבי יוחנן אמר — אלו ואלו ידועין הן⁽¹⁷⁾.

ואלו הן שאינן ידועין — כל שיושבת כאן ונפלו לה נכסים במדינת הים⁽¹⁸⁾.

תניא נמי הכי [וכן שנינו בברייתא] — אלו הן שאינן ידועין כל שיושבת כאן ונפלו לה נכסים במדינת הים:

החיא איתתא דבעיא דתברחיהו לנכסה מגברה [מעשה באלמנה, שבאה לינשא בשנית, ורצתה שבעלה החדש לא יזכה

בנכסיה, הן לענין אכילת פירות בחייה, והן ליורשה אחר מותה],
מה עשתה?

כתבתינהו לברתה [כתבה שטר מתנה על הנכסים ונתנתו לבתה]. אך כוונתה היתה רק כדי להבריא את נכסיה מבעלה⁽¹⁹⁾.

אינסיבת, ואיגרשה. [התחתנה, והתגרשה].

אתאי לקמיה [באה אותה אשה לפני דרב עט-א נחמן לתבוע את הנכסים מיד בתה, והבת הוציאה את שטר המתנה שקיבלה מאמה, וקרעיה⁽²⁰⁾ רב נחמן לשטרא. כיון שלא נתנה מתנה גמורה אלא רק כדי להבריא

כותבת אלא כדי להבריא את נכסיה מבעלה. והקשו עליו התוספות — אם כן, פשיטא שאין השטר כלום, ומדוע נחלקו לקמן רב ענן ורבא על רב נחמן שקרע את השטר? ולכן העמידו התוספות, כשלא אמרה לעדים. ובכל זאת קרע רב נחמן את השטר, כיון שאומדנא דמוכח הוא שאין כוונתה למתנה גמורה.

כמו שמצינו — בההוא גברא שמכח נכסיו על מנת לעלות לארץ ישראל, ולא פירש בשעת המכירה שמכירתו רק על דעת שיעלה לא"י, ובכל זאת אם נאנס ולא עלה — בטלה מכירתו. (קידושין מט ב). ועיין שיטמ"ק. ונראה לישב את דברי רש"י — שאף על פי שהודיעה לעדים אין די בכך כדי לבטל את המכר. כמבואר בבב"ב (מא ב) שמודעה שאין בה אונס אינה מודעה. ולכן שפיר נחלקו רב נחמן ורבא בדין זה.

20. פירוש, דכל שטר שבא לפני בית דין, ואינו ראוי לדון על פיו, יש לו לדיין לקורעו, כדי שלא יבא לידי תקלה. ריטב"א.

ימנע מלפדות את האשה אם תפול בשבי, בטענה שיש לה כסף משלה. וטעם זה שייך רק בנכסים הידועים לו. אך בנכסים שאינם ידועים — לא שייכת התקנה, ולפיכך אינו אוכל פירות. ועיין הפלאה בקו"א סי' צ'.

17. נחלקו הראשונים בבאור מחלוקת רבי יוסי ב"ח, ורב יוחנן:

יש שפרשו — שנחלקו האם בסתמא הבעל יודע ממטלטלין או לא. אך לכולי עלמא — בנכסים שהבעל יודע מהם לא תמכור.

אך יש שפרשו — שלדעת ריב"ח אפילו אם הבעל יודע מהמטלטלין או אינו יודע מהקרקעות, אין ידיעתו מעלה ומורידה כלום. ובקרקעות לא תמכור ובמטלטלין תמכור. כיון שאינו סומך דעתו עליהם.

אך רבי יוחנן סבר — שהכל תלוי בידיעת הבעל. ועיין שיטמ"ק.

18. והוא הדין בכל מקום שאין הבעל יודע ממנו. ריטב"א.

19. רש"י פירש — שאמרה לעדי השטר שאינה

מבעלה.

אזל רב ענן לקמיה המר עוקבא [ראה רב ענן מעשה זה, ובא לפני מר עוקבא, שהיה אב בית דין] **ואמר לו, חזי מר, נחמן חקלאה היכי מקרע שטרי דאינשי!** [ראה כבודו, כיצד נחמן, שאינו בקיא בדינים כחקלאי — קורע שטרותיהם של אנשים שלא כדין].

אמר ליה מר עוקבא לרב ענן: אימא לי איזי, גופא דעובדא — היכי הוה [אמור לי ידידי, מה היה המעשה שם]?

אמר ליה רב ענן: הכי והכי הוה.

אמר לו מר עוקבא: שטר מברחת קא אמרת [האם הנדון שם היה באשה שרצתה להבריה נכסיה מבעלה]?

הרי הכי אמר רב חנילאי בר אידי אמר שמואל: מורה הוראה אני [קיבלתי היתר מריש גלותא להורות בדבר], **אם יבא שטר מברחת לידי — אקרענו!** כיון שלא התכוונה לתת מתנה גמורה אלא רק להבריה נכסיה מבעלה.

וחוזרת הגמרא לתאר מה אירע בבית דינו של רב נחמן:

אמר ליה רבא לרב נחמן: מדוע קרעת את השטר? האם סמכת על דברי שמואל שאמר —

“אם יבא שטר מברחת לידי אקרענו”?

הלא **טעמא מאי** אמר שמואל —
 21. ובפשטות, אינו זוכה כלל בנכסים. אך יש מהראשונים שכתבו — שמכל מקום אוכל פירות עד השעה שתבא להפקיע ממנו את

“אקרענו”, משום **דלא שביק איניש נפשיה, ויהיב לאחריני** [סברא היא שלא התכוונה לתת מתנה גמורה, כיון שאין אדם נותן סתם את נכסיו לאחרים, אלא ודאי מטרת נתינתה היתה רק להבריה נכסיה מבעלה].

ואם כן, **הני מילי** כשנתנה נכסיה **לאחריני, אבל בנידון דידן, כשנתנתם לברתה** [לבתה] — **יהיבא** [ודאי כונתה לנתינה גמורה]!

אמר לו רב נחמן: **אפילו הכי, עדיין שייכת סברת שמואל, כיון שגם במקום ברתה, נפשה עדיפא לה** [גם כשכתבה שטר לבתה, עדיין טובת עצמה חשובה לה יותר, ובודאי כונתה היתה להבריה]

ומקשה הגמרא לדברי רב נחמן: **מיתיבי ממה ששינינו בכרייתא בתוספתא הרוצה שתבריה נכסיה מבעלה, כיצד היא עושה?**

כותבת שטר פסים [שטר פיוסים, כלומר שטר שאינו אמת אלא מפייסת אדם אחר לקבל מתנה זו שלא באמת אלא כדי לעזור לה להבריה מבעלה] **לאחרים**. כלומר, שאין כונתה למתנה אמיתית אלא רק להבריה נכסיה⁽²¹⁾, **דברי רבי שמעון בן גמליאל**.

וחכמים אומרים — רצה מקבל השטר, מצחק בה. כלומר — יכול הוא לתבוע את נכסיה לעצמו. **עד שתכתוב לו “נכסי קנויים לך מהיום, ולכשארצה** [כלומר אם ארצה], **ואז יש כאן הברחה מבעלה, שאם יבא לזכות בהם — תאמר, הריני רוצה שתחול מתנתי, ואם יבא הלוקח, תאמר איני רוצה**⁽²²⁾.

הנכסים.

22. יש להקשות, הרי אם יבא הבעל לתבוע את

ומקשינן: לדעת שמואל, ששטר מברחת אינו מקנה את הנכסים ללוקח, **אי לא קננהי לוקח — ניקנינהו בעל**, כדין שאר נכסיה, ומה הועילה הברחתה? (23)

אמר אביי: עשאוּם לנכסים אלו כנכסים שאין ידועין לבעל, ואליבא דרבי שמעון הנזכר במשנתינו, שאם יש לאשה נכסים במדינת הים, ולא ידע הבעל עליהם — לא זכה בהם. והכא נמי, כיון שנראה לבעל כאילו מכרתם לאחר קודם הנישואין, חשיב כנכסים שאינם ידועים. (24)

מתניתין:

משנתנו מבארת את זכויות הבעל בנכסי אשתו:

נפלו לה [קיבלה בירושה או במתנה] **כספים** אחר הנישואין, **ילקח בהן קרקע** כדי שישמר

ומדייקת הגמרא: **טעמא** שיכולה להבריא את נכסיה מבעלה, לדעת רבנן, הוא רק משום **דכתבה ליה הכי** "לכשארצה".

הא לא כתבה ליה הכי — קננהי לוקח!

ולא כדברי שמואל שאמר "אם יבא שטר מברחת לידי אקרענו", ומשמע אפילו אם לא כתבה לו "לכשארצה"?

אמר רבי זירא: לא קשיא!

הא דאמר שמואל "אם יבא שטר מברחת לידי אקרענו" — איירי, במקרה שכתבה לו את **כולה** [כל נכסיה], ובהא ודאי אמדינן דעתא שלא התכונה למתנה גמורה, אלא רק להבריא.

והא דאמרי רבנן "רצה מצחק בה" איירי כשכתבה לו **במקצת** נכסיה. ואז אם לא כתבה לו "מהיום ולכשארצה", יכול הלוקח לצחק בה.

ולפי זה, באור קושיית הגמרא הוא: "ואי לא קננהי לוקח לקנינהו בעל?", כלומר, ומכיון שלא הועילה ההברחה, שוב יזכה הלוקח לגמרי בקנינו.

אך הרא"ש חולק על התוספות, וסובר, שאף במקום שלא הועילה ההברחה, לא זכה הלוקח בקנינו אלא הבעל.

24. ויש להסתפק — אם כל העולם יודעים שאין כונתה אלא כדי להבריא את נכסיה, מדוע אין הבעל יודע מזה?

וצריך לומר — שאמנם הבעל יודע שכונתה להבריא, אך אינו יודע ששטר מברחת אינו מועיל לקונה. וחשוב — שזכה הלוקח בנכסים מכל מקום. אחרונים.

הנכסים ותאמר לו — "הריני רוצה במתנתי", שוב לא תוכל להוציא את הנכסים מיד הלוקח, כיון שכבר התקיים התנאי. ואם כן מה הועילה הברחתה?

ונראה לומר — על פי מסקנת הסוגיא, שהטעם שאין הבעל זוכה בנכסים שהוברחו על ידי "שטר מברחת", כיון ש"עשאוּם כנכסים שאינם ידועים", דהיינו שבדבר שאין הבעל חושב שיוזכה בו לא תקנו שיוזכה.

ולכן אף כאן, למעשה אינה צריכה לומר בפועל "הריני רוצה" כדי להבריא מבעלה, אלא עצם האפשרות שיש לה לומר כך מספיקה כדי שיחשבו הנכסים כ"נכסים שאינם ידועים".

23. בתוספות מבואר, שבמקום שלא הועילה ההברחה קונה הלוקח בקנין גמור.

ערך הקרן⁽²⁵⁾, והוא [הבעל] אוכל פירות מאותה קרקע. אך הקרן שייכת לאשה, כיון שלא תקנו לבעל אלא פירות תחת פירקונה. [כדי שיפדה אותה אם תיפול בשבין].

וכן אם נפלו לה פירות התלושין מן הקרקע, ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות.

ואם נפלו לה פירות המחוברים בקרקע — אמר רבי מאיר: שמין אותה קרקע כמה היא יפה בפירות, וכמה היא יפה בלא פירות, והמותר [בסכום ההפרש] ילקח בהן קרקע, והוא אוכל פירות.

וסבר רבי מאיר — מה שגדל ברשות הבעל, הוא פירות, ומה שלא גדל ברשותו, נחשב כקרן, לפיכך מה שדמי הקרקע יקרים עכשיו בשביל הפירות שעליהן, נחשב כקרן, ולכן ימכרו וילקח בדמיהן קרקע, ויאכל הוא פירותיה.

וחכמים אומרים — המחוברים לקרקע, אף מה שלא גדל ברשות הבעל — שלו! ואף הן נחשבים כפירות, כיון שגוף הקרקע עדיין שייך לאשה. והתלושין מן הקרקע⁽²⁶⁾, שלה, ונחשבים כקרן בפני עצמה, ולכן ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות.

רבי שמעון אומר — מקום שיפה כחו בכניסתה, הורע כחו ביציאתה. מקום שהורע כחו בכניסתה, יפה כחו ביציאתה.

ומבאר המשנה — כיצד?

פירות המחוברים לקרקע —

בכניסתה — שלו. כרבנן. וביציאתה — כלומר אם גרשה, והיו בנכסיה פירות המחוברים לקרקע, שלה. ונוטלת קרקעותיה עם פירות שבהן, היות ולרבי שמעון אין זוכה בפירות אלא בשעת תלישתן [רש"י בהמשך].

והתלושין מן הקרקע —

בכניסתה — שלה. וילקח בהן קרקע, והבעל אוכל פירות כמו בהכניסה לו כספים.

וביציאתה — אם גרשה, והיו בנכסיה פירות התלושין מן הקרקע, שלו. כבר זכה בהן בשעת תלישתן, ואינה נוטלתם.

ובגמרא יבואר מה התחדש בדברי רבי שמעון.

גמרא:

הגמרא דנה, אם נפלו לה כספים, ובאו לקנות מהן נכסים, והתעורר ויכוח בין הבעל לאשה מה יקנו.

25. ואין הבעל יכול לומר — "אשתכר בהן, והשכר יהיה שלי והקרן לאשה". שמא יכלו. אלא ימכרו וילקח בהם קרקע, והוא אוכל פירות. תוספות רי"ד.

26. הראשונים מדייקים — דווקא תלושים ממש מן הקרקע שייכים לאשה, אבל אם רק עומדים ליתלש, אף על פי שבכל מקום "העומד ליתלש כתלוש דמי", הכא אינו כתלוש אלא שייך לבעל.

ואמרי לה — קרנא. כיון שאם יקח את העצים או את הדגים, לא תצמיח הקרקע תחתיהן מחדש עצים ודגים, לכן נחשב הדבר כקרן, וימכרו, וילקח בדמיהן קרקע והבעל אוכל פירות.

כללא דמילתא:

דבר שגזעו מחליף [שצומח מחדש תמיד] נחשב כפירא, אך אם אין גזעו מחליף — נחשב כקרנא⁽²⁹⁾.

אמר רבי זירא אמר רבי אושעיא אמר רבי ינאי, ואמרי לה — אמר רבי אבא אמר רבי אושעיא אמר רבי ינאי —

הגונב ולד בהמת מלוג [אשה שהכניסה עט-ב לבעלה בהמה כנכסי מלוג, והמליטה עגל, ונגנב אותו עגל, ותפסו את הגנב], משלב תשלומי כפל לאשה. וילקח בהם קרקע והבעל אוכל פירות.

והניחה הגמרא בפשטות — שאף העגל שייך לאשה, ולכן נוטלת את הכפל המגיע על העגל.⁽³⁰⁾

ואמרינן: פשיטא, אם אחד מהם רוצה לקנות ארעא [קרקע], והשני — בתי, קונים ארעא. כיון ששכרה מרובה ואינה מרקבת. ולכן שניהם יכולים לעכב⁽²⁷⁾, אם הוא בא לקנות בתים — יכולה לומר, איני חפצה בדבר המרקיב, שיתמעט שווי הקרן. וכן אם היא באה לקנות בתים — יכול לומר — רצוני בקרקע שפירותיה מרובים.

וכן אם התוכחו אם לקנות בתי או דיקלי, קונים בתים, כיון ששכרן מרובה יותר מדקלים, כיון שהדקלים עשויים ליבש.

וכן — דיקלי ואילני, קונים דיקלי כיון שהדקל מתקיים יותר משאר האילנות.

וכן אילני וגופני [גפנים], קונים אילני. כיון שהאילנות מתקיימים יותר מהגפנים⁽²⁸⁾.

ודנה הגמרא — אם נפלו לאשה אבא זרדתא [יער עצי סרק, המשמש לחטיבת עצים], או פירא דכוורי [בריכת דגים], האם העצים הגדלים ביער, או הדגים הגדלים בבריכה נחשבים כפירות או כקרן —

אמרי לה [יש אומרים]: פירא.

27. כך פירש רש"י. ועיין שיטה מקובצת.

28. כך היא הפשטות בגמרא. אך התוספות כתבו שהגפנים מתקיימים זמן מרובה. אלא שההוצאות והטרחות עליהם מרובים. ולכן עדיף לקנות אילנות במקום גפנים.

29. כך פירש רש"י. אך התוספות ואחרים פרשו — שספק הגמרא אם נפלו לה כספים והבעל רוצה לקנות בהם אבא זרדתא או פירא דכוורי, יש אומרים, שאינו יכול לקנות כיון שהדגים או העצים נחשבים כחלק מהקרן, ואם כן כשאוכלם

מתכלה הקרן.

יש אומרים שיכול לקנות — כיון שהדגים והעצים נחשבים כפירות, והקרן קיימת לאשה. וגרסינן בהמשך — "כללא דמלתא: גזעו מחליף, קרנא" — ויכול הבעל לקנותו בדמי הפירות. "אין גזעו מחליף — פירא", ואינו יכול לקנותו.

30. והטעם, כיון שחוששים שמא תמות האם. ולכן אף הולד נחשב כקרן, וימכר וילקחו בדמיו קרקע והבעל אוכל פירות. ואם תאמר, אם כן מדוע לא אמר רב ינאי